

Hallitustunnustelija Antti Rinteen kysymykset eduskuntaryhmille 26.4.2019

SDP haluaa rakentaa tulevaisuuden Suomea, Eurooppaa ja maailmaa, jotka ovat taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestäviä. Kysymme seuraavat kysymykset selvittääksemme edellytykset yhteisen hallituksen muodostamiseksi. Pyydämme teitä esittämään puolueenne ohjelma-asiakirjojen perusteella kantanne seuraaviin asiakokonaisuuksiin (kohdat 1-8) ja lisäksi vastaamaan asiakokonaisuuksia täsmentäviin yksityiskohtaisempiin kysymyksiin. Lisäksi pyydämme teitä esittämään näkemyksenne sosiaaliturvan uudistamiseen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamiseen (kohdat 9-10).

Tulemme julkaisemaan nämä kysymykset samaan aikaan eduskunnan www-sivuilla, kun ne jätetään eduskuntapuolueille vastattaviksi. Pyydämme vastauksianne tiistaihin 30.4.2019 klo 12 mennessä sähköpostilla sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän pääsihteerin Kari Anttilalle, kari.anttila@eduskunta.fi. Pyydämme ystävällisesti teitä ottamaan huomioon sen, että julkistamme myös puolueenne laatimat vastaukset vastausten määräajan päätyttyä.

1. Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi

Ilmaston lämpeneminen on ihmiskunnan suurin yhteinen haaste. Mikäli lämpeneminen jatkuu nykyisten ennusteiden mukaisesti, maapallon elinolot vaikeutuvat merkittävästi ja muuttuvat paikoin jopa mahdottomiksi. Esimerkiksi ruuan tuotanto ja puhtaan veden saanti vaikeutuvat. Sään ääri-ilmiöt kuten myrskyt, tulvat, kuivuus ja metsäpalot lisääntyvät. Kuumuuden ja merenpinnan nousun vuoksi laajat alueet käyvät asuinkelvottomiksi. Sosiaalinen ja poliittinen epävakaus, konfliktit ja ilmastopakolaisuus lisääntyvät.

Ilmastonmuutoksen vaikutukset yhteiskunnan toimintaedellytyksiin ja talouteen ovat suuret, erityisesti mikäli lämpenemistä ei pysäytetä 1,5 asteeseen. Ilmastonmuutos lisää köyhyyttä ja eriarvoisuutta sekä vaikeuttaa kaikkien kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamista. On ryhdyttävä välittömästi riittävän tehokkaisiin toimenpiteisiin lämpenemisen pysäyttämiseksi sellaiselle tasolle, jonka synnyttämä haitta on hallittavissa.¹

Luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen on ihmiskunnan tulevaisuuden kannalta yhtä kriittinen kysymys kuin ilmastonmuutos ja nämä kehityskulut vaikuttavat toisiinsa monin tavoin. Luonnon monimuotoisuus on viimeisten vuosikymmenten aikana heikentynyt nopeasti. Maailman talousforum ja WWF arvioivat, että villieläinten määrä on romahtanut 60% viimeisten viidenkymmenen vuoden aikana. Suomi on sitoutunut YK:ssa maailmanlaajuiseen tavoitteeseen ennallistaa heikentyneitä elinympäristöjä vähintään 15 prosenttia vuoteen 2020 mennessä. Ennallistamisen tavoitteena on turvata monimuotoiset elinympäristöt sekä niiden ihmisille tuottamat ekosysteemipalvelut.

Tärkeimpiä luonnon ihmiselle tuottamia palveluita ovat esimerkiksi kasvien pölytys, makean veden saatavuus, puuston ja maaperän muodostuminen sekä tulvien säätely. Ennallistamiseen liittyvä työ on vielä suurelta osin toteuttamatta. Ennallistaminen on keskeinen luonnonsuojelun toimenpide uhanalaisten luontotyyppien ja lajien turvaamiseksi.²

- a. Oletteko sitoutuneet globaalisti ilmaston lämpenemisen pysäyttämiseen 1,5 asteeseen? Oletteko sitoutuneet siihen, että Suomi on hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä ja sen jälkeen nopeasti hiilinegatiivinen?

SDP on sitoutunut Pariisin ilmastopöytäkirjan mukaiseen tavoitteeseen rajoittaa ilmaston lämpeneminen 1,5 asteeseen.

SDP:n tavoite on, että Suomi on hiilineutraali vuonna 2035 ja selvästi hiilinegatiivinen yhteiskunta vuosisadan puoleenväliin mennessä.³

¹ SDP:n ilmasto-ohjelma

² Tulevaisuuslinja

³ SDP:n ilmasto-ohjelma

b. Millaisia toimenpiteitä ilmastonmuutoksen torjuminen mielestänne edellyttää eri yhteiskunnan osa-alueilla?

Uusimman tieteellisen tiedon valossa on selvää, että ilmaston lämpenemisen pysäyttäminen 1,5 asteeseen edellyttää päästövähennystavoitteiden kiristämistä ja päästöjen vähentämistä arvioitua nopeammalla aikataululla.

Suomeen tarvitaan kunnianhimoisempi ilmastolaki, joka toimii vahvana ohjauskeinona ilmastopolitiikalle. Ilmastolakiin tulee kirjata hiilineutraaliustavoite ja konkreettiset välitavoitteet sen saavuttamiseksi. Ilmastopaneelin roolia ja resursseja on vahvistettava. Ilmastovaikutusten arviointi tulee ottaa osaksi normaalia lainvalmistelua. Merkittävimpien politiikkatoimien ja budjettipäätösten ilmastovaikutukset tulee selvittää ennen niiden hyväksymistä. Ilmastolle haitallisista päätöksistä luovutaan tai päätöksen aiheuttama päästölisäys kompensoidaan jollain muulla toimenpiteellä.

Tulevan hallituksen on laadittava selkeä suunnitelma ja aikataulu fossiilisista polttoaineista ja turpeen energiakäytöstä luopumiseksi sekä metsien ja maaperän hiilinielujen vahvistamiseksi. Tarvitaan toimia, joilla vähennetään kulutusta ja siirrytään ilmaston kannalta kestävämpiin ratkaisuihin energiantuotannossa, teollisuudessa, liikkumisessa, asumisessa, ruuantuotannossa ja maankäytössä. Lisäksi tarvitaan merkittäviä toimia kiertotalouden edistämiseksi, kierrätyksen ja materiaalitehokkuuden kehittämiseksi osana ilmastotavoitteita. Lyhyellä aikavälillä kustannustehokkain ja nopein ratkaisu päästöjen vähentämiseksi on koko yhteiskunnan energia- ja resurssitehokkuuden parantaminen.

EU:n päästökauppajärjestelmän kehittämiseen on vaikutettava aktiivisesti siten, että päästöoikeuksien hinta ohjaa tehokkaasti ja nopeasti energijärjestelmän päästöjen vähentämiseen. Päästökaupan puutteet on korjattava. Tämä tarkoittaa riittävän suuruisen minimihinnan asettamista hiilidioksiditonille ja ylimääräisten päästöoikeuksien mitätöintiä.

SDP uudistaisi verotusta kokonaisvaltaisesti niin, että sillä vauhditetaan ilmastonmuutoksen torjuntaa yhdessä muiden keinojen kanssa. Kestävän kehityksen verouudistuksen valmistelu käynnistyisi vaalikauden alussa tehtävällä selvityksellä.

Suomen on mahdollista siirtyä vähähiiliseen yhteiskuntaan sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla. Tämä edellyttää ilmastotoimien arvioimista myös sosiaalisen ja taloudellisen kestävyden kautta.

SDP haluaa perustaa Suomeen ilmastopolitiikan pyöreän pöydän, jonka tehtävänä on luoda yhteinen näkökulma hiilineutraaliin yhteiskuntaan siirtymiseksi tavoitellulla aikataululla. Tähän työhön osallistuisivat eduskuntapuolueiden lisäksi yhteiskunnan eri toimijat: alueet, kansalaisyhteiskunta, yritykset ja työmarkkinajärjestöt.⁴

c. Mitkä näette keskeisinä keinoina luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi ja parantamiseksi?

SDP tunnistaa luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen yhdeksi tulevaisuuden suurimmista uhista. Suomen on päästävä oman luonnon monimuotoisuuden suojelussa kestävälle tasolle ja vaikutettava kansainvälisesti siihen, että kestävä kehityksen mukainen toiminta vahvistuu.

Kansallispuistoverkoston laajennettavuus ja kehitettävä osana suojelutavoitteita. Metsälajeja ja niiden elinympäristöjä tulee suojella osana talousmetsien käyttöä. Lahopuuta, tärkeitä elinympäristöjä sekä siirtymäkäytäviä lajeille on säilytettävä osana metsänhoitotoimenpiteitä nykyistä enemmän. Luonnon monimuotoisuutta uhkaavien kasvi- ja hyönteismyrkkien käyttö on kiellettävä.

⁴ SDP:n ilmasto-ohjelma

SDP haluaa toteuttaa kansainvälisten veloitteiden mukaisen heikentyneiden elinympäristöjen ennallistamisohjelman. METSO-ohjelmaa on uudistettava ja laajennettava, ja sen rahoitus on turvattava. Soidensuojeluohjelma on saatettava loppuun.

Vesistöjen, erityisesti Itämeren, ravinnepestöjä tulee vähentää ja luomutuotannon pinta-alaa lisätä. Kalastus, metsästyksen sekä luonnontuotteiden keräily ja jokamiehenoikeudet tulee turvata osana suomalaisten luontosuhteen ylläpitämistä ja vahvistamista. Suomen uhanalaisia vaelluskalakantoja tulee vahvistaa ja kalatalousveloitteet tulee lisätä niihin vesitalouslupiin, joihin niitä ei ole aikaisemmin sisällytetty. Kaivoslainsäädäntöä tulee uudistaa ja kaivostoiminnan ympäristövastuita on selkeytettävä.

Metsähakkuita tehdään menetelmin, jotka turvaavat luonnon monimuotoisuuden ja volyymin, joka takaa riittävät hiilinielut. Yhteiskunnan tukia on siirrettävä systemaattisesti kohti kestävän kehityksen tavoitteita tukevaa toimintaa.⁵

2. Suomi on kokoaan suurempi maailmalla

SDP:n tavoitteena on edistää nopeaa ja kokonaisvaltaista siirtymistä ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestäväan kehitykseen niin Suomessa kuin maailmanlaajuisesti. Tässä työssä YK:n kestävän kehityksen Agenda 2030 viitoittaa tietä. Keskinäisriippuvuuksien maailmassa tavoitteita ei saavuteta kuitenkaan yksin, vaan sääntöperusteinen järjestelmä, sitoutuminen kansainväliseen yhteistyöhön ja yhteisesti laadittuihin sopimuksiin, on tie kestäväan tulevaisuuteen.

Tarvitsemme määrätietoista toimintaa globaalihallintaa vahvistavien aloitteiden ja uudistusten eteenpäinviemiseksi. Tämä toimintalinja sisältää suunnitelmallista sitoutumista sellaisiin prosesseihin, joilla rakennetaan luottamusta ja dialogin edellytyksiä eri aloilla osapuolten kesken vastakkainasettelun ja jännitteiden hälventämiseksi. Se tarkoittaa tukea YK:n uudistusprosessille. Tarvitaan EU:n globaalia johtajuutta muun muassa kestävän kehityksen agendan ja Pariisin ilmastopöytäkirjan turvaamiseksi ja toimeenpanon edistämiseksi.

Aikana, jolloin monenkeskistä ja sääntöpohjaista keskinäiseen luottamukseen perustuvaa kansainvälistä yhteistyöjärjestelmää vastaan toimitaan useista suunnista, on tärkeää, että Suomi toimii aktiivisesti sen puolustamiseksi ja vahvistamiseksi. Monenkeskisen yhteistyön ja keskinäiseen luottamukseen perustuvan maailman rakentamisessa Suomen ei pidä olla sivustakatsoja, vaan aktiivinen toimija.⁶

- a. Miten Euroopan unionia tulee kehittää? Mitkä ovat Suomen EU-puheenjohtajuuskauden keskeiset tavoitteet?

Euroopan unioni perustettiin ehkäisemään sotia ja konflikteja Euroopassa sekä lisäämään ihmisten, valtioiden ja yritysten välistä kanssakäymistä. EU on Suomelle väline tavoitteiden ajamiseen ja globaalien viheliäisten ongelmien ratkaisemiseen. Suomen paikka on syventyvän eurooppalaisen yhteistyön eturivissä. SDP haluaa varmistaa, että EU alkaa jälleen ratkomaan aikamme suuria haasteita; ilmastomuutosta, pakolaisuuden juurisyyt ja globaalia eriarvoistumista.

SDP haluaa uudistaa EU:ta ihmisten Euroopaksi. Unionin sosiaalinen ulottuvuus on nostettava yhdenvertaiseksi taloudellisen ulottuvuuden rinnalle. Seuraavalla vuosikymmenellä unionin on otettava kunnianhimoisia tavoitteita työllisyyden edistämiseksi, köyhyyden vähentämiseksi ja osaamiseen panostamiseksi. EU:n oikeutus lunastetaan vain luomalla kansalaisille parempaa hyvinvointia. SDP pitää eriarvoisuuden vähentämistä keskeisenä EU-yhteistyössä ja sosiaalista ulottuvuutta tärkeänä EU:n peruspilarina.

Epävarmassa kansainvälisessä tilanteessa, jolloin demokratia horjuu jopa unionin jäsenmaissa, on pidettävä esillä EU:n perusarvoja: ihmisoikeudet, demokratia ja oikeusvaltioperiaate vaativat lujittamista.⁷Jokaisen

⁵ Tulevaisuuslinja

⁶ Tulevaisuuslinja

⁷ Tulevaisuuslinja

puheenjohtajamaan tulee vahvasti pitää esillä EU:n vastuuta globaalina toimijana: Afrikka-yhteistyö edellyttää määrätietoisia toimia ja sääntöperusteinen päätöksenteko kauppa tarvitsevat puolustajiaan.⁸

SDP on esittänyt EU-puheenjohtajuuskauden kärkiteemoiksi: 1) sosiaalisen ulottuvuuden vahvistaminen ja hyvinvointitalous, 2) arktisuus ja pohjoiset yhteydet, 3) kiertotalous ja ilmastopolitiikka 4) veronkierron torjuminen.⁹

- b. Oletteko valmiit tukemaan viimeisimmissä selonteoissa vahvistettua Suomen ulkopoliittikan linjaa?

Kyllä. Selonteot ja eduskunnan niihin antamat vastaukset ovat kestävä pohja Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikalle. Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan keskeisenä päämääränä on ehkäistä Suomen joutuminen sotilaallisen konfliktin osapuoleksi. SDP haluaa varmistaa Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisen linjan vakauden, joka perustuu uskottavaan puolustukseen, yleiseen asevelvollisuuteen, korkeaan maanpuolustustahtoon, sotilaalliseen liittoutumattomuuteen ja kansainväliseen puolustusyhteistyöhön, Euroopan unionin keskinäistä avunantoa koskevaan velvoitteeseen sekä mahdollisuuteen ottaa vastaan apua ja antaa sitä. Ruotsin kanssa tehtävä puolustusyhteistyön syventäminen on Suomelle tärkeää. Suomi pitää huolen riittävästä uskottavasta kansallisesta puolustuksestaan ja sen resurssoinnista.

Pidämme arvokkaana, että ulko- ja turvallisuuspolitiikan peruskysymyksiä kyetään käsittelemään laajassa yhteisymmärryksessä. Maailmanlaajuisesti ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestäväan kehitykseen voidaan päästä vain yhteistyöllä ja sitoutumalla monenkeskiseen, sääntöperusteiseen järjestelmään ja yhteisesti laadittuihin sopimuksiin. Tässä työssä Suomen tulee olla aktiivinen toimija. Lisäksi Suomi profiloituu vahvemmin rauhanvälittäjänä sekä edistää naisten ja nuorten roolia rauhanprosesseissa.¹⁰

- c. Mikä rooli Euroopan on otettava yhteistyössä Afrikan unionin ja sen jäsenmaiden kanssa Afrikan kehittämisessä?

EU:lla ja Suomella sen aktiivisena jäsenenä on erityinen mahdollisuus ja velvollisuus edistää Afrikan myönteistä kehitystä tasavertaisen kumppanuuden pohjalta, jossa myös uudistetulla ja kasvavalla kehitysyhteistyöllä on merkittävä rooli. SDP antaa voimakkaan tukensa AU:n ja EU:n kumppanuusneuvottelujen eteenpäin viemiselle ja esittää, että Suomi tukee näitä ponnisteluja. Suomen tulee muun muassa olla aktiivinen globaalitoimija verovälittelyn ja veroparatiisien kitkemisessä sekä tukea Afrikan maiden oman verojärjestelmän ja veronkannon toimivuutta. SDP:n Afrikka-politiikan ytimessä ovat myös reilu työelämä, koulutuksen korostaminen kestäväan kehityksen edellytyksenä, demokratian ja hyvän hallinnon tukeminen, vastuullisen kaupan ja talouden edistäminen sekä naisten ja tyttöjen oikeuksien vahvistaminen. Suomeen tarvitaan Afrikka-politiikkaa pelkän Afrikan kehitysyhteistyöpolitiikan sijaan.¹¹

- d. Hyväksyttekö tavoitteen Suomen kehitysyhteistyörahoituksen nostamisesta 0,7 prosenttiin suhteessa BKTL:oon? Minkä ajan kuluessa näette tämän mahdolliseksi toteuttaa?

Kyllä. Suomen tulee laatia uskottava suunnitelma kehitysyhteistyömäärärahojen nostamiseksi 0,7 % bruttokansantulosta vuoteen 2030 mennessä. Suunnitelmassa tulee linjata myös kehityspolitiikan keskeiset sisällölliset tavoitteet ja painopisteet. Keskeinen edellytys tulokselliselle kehityspolitiikalle on eri politiikanalojen vaalikaudet

⁸ SDP:n Afrikka-politiikan linjaukset

⁹ <https://sdp.fi/fi/blog/sdp-haluaa-painottaa-sosiaalista-hyvinvointia-kiertotaloutta-ja-pohjoista-ulottuvuutta-suomen-eu-puheenjohtajuuskaudella/>

¹⁰ Puoluekokouksen 2017 kansainvälinen julkilausuma <https://kansalaiskanava.sdp.fi/kansainvalinen-julkilausuma-2017/>

¹¹ SDP:n Afrikka-politiikan linjaukset

ylittävä johdonmukaisuus, pitkäjänteisyys, jatkuvuus ja ennakoitavuus. Määrärahojen lisäämisestä tulee tehdä parlamentaarinen sitoumus.¹²

3. Turvallinen oikeusvaltio Suomi

Suomalaisten mielestä yksi suurimmista turvallisuusuhista on yhteiskunnallisen eriarvoistumisen kasvu. Eriarvoisessa yhteiskunnassa ihmiset eivät enää keskustele toistensa kanssa, vaan toistensa ohi. Ihmisillä ei ole enää yhteisesti jaettuja kokemuksia arjesta ja elämästä.

Huoli omasta tulevaisuudesta ja epäoikeudenmukaisuuden kokemukset ruokkivat yhteiskunnallista vastakkainasettelua. Monimutkaisten yhteiskunnallisten ongelmien ja muutoksen tuomien haasteiden sijaan syytäiksi joutuvat ne, joita on kaikkein helpoin syyttää. SDP:n tavoitteena on vahvistaa yhteiskunnan kantavia voimia, jotta kestävä ja toimivan yhteiskunnan rakentaminen olisi mahdollista. Toimiva yhteiskunta on turvallinen ja oikeudenmukainen. Se mahdollistaa yksilöiden vapaan elämän ilman pelkoa ja ottaa kaikki jäsenensä mukaan.¹³

- a. Kuvatkaa käsityksenne Suomesta oikeusvaltiona ja kertokaa keinot sen vahvistamiseksi. Miten edistäisitte ihmisoikeuksien toteutumista Suomessa? Millä tavoin olette valmiit kehittämään kansalliskielten asemaa Suomessa?

Suomen laillinen järjestys perustuu 1.3.2000 voimaan tulleeseen perustuslakiimme, joka on varsin moderni ja toimii erinomaisesti oikeusvaltion pohjana. Kattavana ja uudenaikaisen perusoikeusjärjestelmämme pohjalta Suomi kuuluu kehittyneimpien oikeusvaltioiden joukkoon. Yleisesti perustuslakimme ja sen valvontajärjestelmä toimivat hyvin.

Kansallisen perusoikeussäätelyn ohella meitä velvoittavat myös kansainväliset ihmisoikeussopimukset, joihin olemme sitoutuneet. Ihmisoikeuksien toteutumista Suomessa voidaan edelleen parantaa erityisesti vahvistamalla ihmis- ja perusoikeusosaamista lainvalmistelussa sekä korostamalla perustuslain huomioimista sekä ihmisoikeusvaikutusten arviointia osana lain säätämisprosessia.

Vahvasta oikeusvaltiostamme huolimatta Suomella on edelleen myös parannettavaa. Oikeudenhoitoon Suomi panostaa vähemmän resursseja kuin lähimmät verrokkiamme. Oikeusprosessien kestoa on lyhennettävä mm. vahvistamalla tuomioistuinten aktiivista prosessinjohtoa ja sovittelutyyppeiden menettelyjen käyttöä sekä jatkamalla oikeusviranomaisten rakenteiden kehittämistä. Perusteltua on myös selvittää näytön vastaanottamisen nykyistä suurempi keskittäminen ensimmäiseen oikeusasteeseen. Toimenpiteitä oikeudenkäyntien kulujen ja kuluriskin hillitsemiseksi tarvitaan. Ulosottoon joutuneiden asemaa on vahvistettava.

Yhteiskunta on niin vahva kuin sen heikoimmassa asemassa olevat ihmiset. Siksi epätasa-arvoon, syrjintään ja ihmisoikeuksien loukkauksiin on puututtava määrätietoisesti ja yhteiskuntaa rakennettava siten, että jokainen voi kokea osallisuutta, arvokkuutta ja turvallisuutta omassa elämässään yhdessä muiden kanssa. SDP haluaa edistää ihmisoikeuksien toteutumista, on kyse sitten pari- ja lähisuhdeväkivallan torjumisesta, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksien parantamisesta tai lasten oikeuksien vahvistamisesta.

Jokaisella on oikeus perus- ja ihmisoikeuksina turvattuihin henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja yksityiselämän suojaan. Nykyinen laki transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta on monella tavalla ongelmallinen ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta. Laki tulee muuttaa niin, että se kunnioittaa perustuslakia, ihmisoikeussopimuksia ja sukupuoltaan korjaavan henkilön itsemääräämisoikeutta. Vaatimus lisääntymiskyvyttömyydestä tulee poistaa. Lääketieteelliset hoidot tulee eriyttää juridisesta sukupuolen korjauksesta.

Kansalliskielistrategia on päivitettävä ja molempien kansalliskielten asemaa vahvistettava. Jokaisella on oltava oikeus saada julkiset palvelut käyttämällä Suomen kansalliskielellä ja toisen kotimaisen kielen osaamista parannetaan

¹² Tulevaisuuslinja

¹³ Tulevaisuuslinja

lisäämällä kielten opetusta. Kielikylpyjä ja kaksikielisiä ratkaisuja edistämällä lisätään eri kieliryhmien kohtaamista ja yhteistoimintaa. Myös saamelaisten kielelliset oikeudet on turvattava¹⁴

- b. Mikä on käsityksenne lainvalmistelun laadusta ja oletteko valmiit hyväksymään komiteaperusteisen lainvalmistelun?

Lainvalmistelun laatu ei ole ollut viime vuosina tyydyttävä ja sitä on leimannut kiire. Huolellisen

lainsäädäntötyön edellyttämät resurssit on turvattava. Lainvalmistelua voidaan parantaa vaikuttavuusarvioinnein ja arviointineuvoston työtä vahvistamalla. Laajoissa hankkeissa parlamentaarinen komiteatyö yhdistettynä hyvään virkamiestyöhön on kannatettava ja yli vaalikausien kestävä valmistelutapa.

- c. Mitkä ovat sisäisen turvallisuuden riskitekijät ja kuinka vahvistaisitte sisäistä turvallisuutta?

Vapaa yhteiskunta ja ihmisoikeudet ovat terroristien, tunnuksellisten ääriliikkeiden ja muiden järjestäytyneen rikollisuuden tahojen kohteena. Tähän haasteeseen on kyettävä vastaamaan hyvällä kansallisella sekä kansainvälisellä yhteistyöllä viranomaisten kesken. Turvallisuutta ja järjestystä ylläpitävillä viranomaisilla pitää olla riittävät resurssit ja työvälineet tehtäviensä hoitamiseen. Yhtä tärkeää on tukea entisestään sitä, mikä yhteiskunnassa on arvokasta; ihmisoikeuksien toteutumista, elinvoimaista kulttuuria ja osallisuutta.

Kansalaisten turvallisuudesta huolehtiminen on yksi yhteiskunnan päätehtävistä. Yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta haastavat monet tekijät, jotka eivät enää asetu perinteiseen jakoon sisäisestä ja ulkoisesta turvallisuudesta. Tärkeintä on tunnistaa ja ennaltaehkäistä kriisitilanteita. Kansalaisten luottamusta viranomaisiin tulee ylläpitää avoimella, laadukkaalla ja kustannustehokkaalla viranomaistoiminnalla. Kansalaisen on saatava apua silloin, kun sitä tarvitaan.

Poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen sekä oikeuslaitoksen resurssit on turvattava. Kehitettäessä viranomaisten yhteistyötä viranomaisten tehtävänjaon, roolien ja toimivaltuuksien tulee olla kaikissa oloissa selkeitä. Rajat ylittävän rikollisuuden torjunnasta vastaavien viranomaisten mahdollisuuksia tehdä yhteistyötä muiden maiden viranomaisten kanssa tulee entisestään parantaa ja kehittää; mm. tietojenvaihdon on oltava sujuvaa.¹⁵

- d. Oletteko valmiit tukemaan viimeisimmissä selonteoissa vahvistettua Suomen puolustuspolitiikan linjaa?

Suomen puolustus perustuu uskottavaan puolustukseen, yleiseen asevelvollisuuteen, korkeaan maanpuolustustahtoon ja sotilaalliseen liittoutumattomuuteen. Hävittäjähankkeessa sitoudumme eduskunnassa sovitun: nykyisten hävittäjien suorituskyky korvataan täysimääräisesti ja päätös tehdään vuonna 2021. Osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan niin YK:n, EU:n kuin ETYJ:n puitteissa on osa vakauttavaa ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa.

Suomen tulee olla mukana EU:n puolustusyhteistyön kehittämisessä lähtökohtana kansallisen puolustuksen vahvistaminen. Yhteistyö Naton kanssa pohjautuu rauhankumppanuustoimintaan. Suomi osallistuu kansainväliseen harjoitustoimintaan lähtökohtana oman puolustuskyvyn ylläpitäminen sekä kriisinhallintakyvyn ja yhteistoimintakyvyn kehittäminen. Suomen tulee panostaa oman lähialueensa, Pohjois-Euroopan ja Itämeren alueen vakauden ja yhteistyövaraisen turvallisuuden vahvistamiseen. Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteena tulee jatkossakin olla pysyminen konfliktien ulkopuolella ja sen varmistaminen, ettei Suomi salli alueensa käyttöä vihamielisiin tarkoituksiin muita valtioita kohtaan.

4. Elinvoimainen Suomi

Suomi elää huippuosaamisesta ja uusista innovaatioista. Pienenä maana meidän tulee keskittyä vahvuksiimme, joilla voimme nousta uudelleen kansainvälisen tutkimuksen ja kehityksen sekä liiketoiminnan arvoketjujen huipulle.

Suomen talouden uhkakuvina ovat maailmanlaajuisesti hidastuva talouskasvu, epävakaa maailmanpoliittinen tilanne ja pula osaajista. Elinkeinorakennetta pitää monipuolistaa. Samalla tulee luoda maaperää kaikille yrityksille, jotka

¹⁴ Tulevaisuuslinja

¹⁵ Tulevaisuuslinja

haluavat kasvaa sekä investoida Suomeen. Tulevaisuudessa emme voi myöskään enää jäädä kotimarkkinoiden kilpailullisuudessa verrokkimaistamme. Markkinoiden toimivuus luo kuluttajille ja koko kansantaloudelle lisäarvoa.

Kansantaloutemme on riippuvainen viennistä. Tästä syystä viennin edistämiseen pitää panostaa rahoituksen lisäksi myös uusilla toimintamalleilla. Tarvitsemme lisää sekä tavara- että palveluvientiä. Suomella on mahdollisuus luoda vientiä varten uusia alustoja – esimerkiksi uusiutuvan energian tai ympäristöosaamisen teemakokonaisuuksia – joilla on potentiaalia kasvaa useiden miljardien eurojen kokoluokkaan.

Suomessa on pitkään ollut kansallisia vahvuuksia monilla toimialoilla: yhteisenä nimittäjänä on ollut huippuosaaminen. Se on vahvuus, johon nojaamme myös tulevaisuudessa. Yhdenkään suomalaisen panosta ei pidä hukata. Hyvinvointia voidaan luoda eri puolille maata kestäväällä kasvulla. Se ei onnistu ilman pidemmän aikavälin strategiaa Suomen kasvupoluksi vuoteen 2030.¹⁶

- a. Näettekö, että Suomi voi ilmastonmuutoksen ja muiden megatrendien ratkaisujen kautta rakentaa itselleen uutta, kestävästä vientivetoista kasvua? Näettekö tarpeellisena, että Suomeen laaditaan yhteinen strategia vahvistuvan elinvoiman ja kestävästä kehityksen talouskasvun turvaamiseksi? Mitkä olisivat sen pääkohdat?

Elinkeinopolitiikan lähtökohtana tulee olla uuden kasvun luominen, osaamispohjan vahvistaminen ja laajapohjainen, menestyvä vienti. Elinkeinorakennetta pitää monipuolistaa, mikä on tärkeää koko kansantalouden kestävyyskannalta. Suomi tarvitsee laajan elinvoima- ja kestävästä kasvun strategian, joka kiinnittyy maailman megatrendeihin ja liiketoiminnan arvoketjuihin, kuten ilmastonmuutoksen vastaiseen taisteluun. Kaikkia elinkeinopolitiikan osa-alueita sekä talouspolitiikkaa tulee tarkastella kestävästä kasvun kautta. Kasvupolitiikan toimintaperiaatteet eivät enää noudata tiettyjä vakiintuneita toimiala- tai hallintorajoja, vaan kasvua haetaan kansainvälisesti yhdessä eri sidosryhmien kanssa teema- ja aihekohtaisilla toimintamalleilla. SDP haluaa rakentaa toimivia ja tuloksellisia viennin veturiverkostoja sekä kysyntävetoisia osaamiskeskittymiä, joissa vahva tutkimus synnyttää ympärilleen korkean osaamisen kasvualustoja. Näin Suomeen syntyy aitoja uusia kasvun moottoreita.¹⁷

- b. Millaisilla toimenpiteillä kehitetään metropolialuetta, kasvavia kaupunkiseutuja, seutukeskuksia ja harvaan asuttuja alueita?

Kasvupolitiikan näkökulmasta Suomi voidaan jakaa pääkaupunkiseudun muodostamaan metropolialueeseen, kasvukeskuksiin, seutukaupunkiin sekä harvaan asuttuun maaseutuun. SDP haluaa olla kehittämässä tulevaisuuden kaupunkipolitiikkaa, joka perustuu kaupunkien ja valtion kumppanuuteen ja tunnistaa kaupunkien erilaiset tarpeet. Ensi vaalikaudella tulee luoda ministeriörajat ylittävä kaupunkipoliittinen strategia.

Pääkaupunkiseudun muodostama metropolialue kilpailee muiden eurooppalaisten metropolien kanssa niin osaavasta työvoimasta, yrityksistä kuin kulttuurisesta vetovoimasta ja sen mukanaan tuomista matkailijoista. Suomen ainoa metropolia on kehitettävä näistä lähtökohdista kunnianhimoisesti.

Alueellisen keskuskaupungin ympärille muodostuvien kasvukeskusten menestys luo hyvinvointia ratkaisevalla tavalla myös niiden ympärillä oleville työssäkäynti- ja harvemmin asutuille alueille. Suomen seutukaupungeista on noussut lukuisia kansainvälisesti menestyneitä yrityksiä, joiden toiminta ja määrän edelleen kasvu on mahdollistettava myös jatkossa. Seutukaupunkien kehitysnäkymät poikkeavat tällä hetkellä kuitenkin paljon toisistaan. Niiden menestykseen vaikuttavat merkittävästi yrityskeskittymien ja jopa yksittäisten yritysten tai tuotantolaitosten kilpailukyky ja tulevaisuuden odotukset. Seutukaupunkien elinvoima kytkeytyykin korostuneesti niiden veturiyritysten menestymiseen.

SDP jatkaa toimivaksi todettua MAL-sopimuskäytäntöä, jossa maankäytön, asumisen ja liikenteen tavoitteet nivotaan tiiviisti yhteen toisiaan tukemaan. Sopimukset tukevat talouden kasvua ja alueiden kilpailukykyä, edistävät eheää yhdyskuntarakennetta, pitävät asumisen kustannukset kohtuullisina ja tukevat työvoiman liikkuvuutta.

¹⁶ Tulevaisuuslinja

¹⁷ Tulevaisuuslinja

Maankäytön, asumisen ja liikenteen ratkaisujen pitkäjänteisyyden vuoksi MAL-sopimusten voimassaoloaika pidennetään 12 vuoteen ja sopimukseen lisätään kansallisia ilmastopoliittisia tavoitteita tukevia ehtoja. MAL-sopimuksia laajennetaan myös muille kasvaville kaupunkiseuduille. Lisäksi tuetaan seutukuntien yhteisten kehittämisstrategioiden laadintaa kasvualueajattelun vahvistamiseksi ja laaditaan toimenpideohjelma väestöltään vähenevien seutujen asunto- ja palvelupolitiikan kipupisteisiin.¹⁸

- c. Miten varmistaisitte Suomen liikenneinfrastruktuurin ylläpitämisen ja kehittämisen? Mikä on mallinne rahoituksen kehittämiseksi?

Seuraava hallitus nimeää parlamentaarisen työryhmän jatkamaan jo aloitettua liikennepolitiikan ensimmäistä 12-vuotista suunnitelmaa vuoteen 2030. Parlamentaarisenä työnä tulee ratkaista liikennehankkeiden sisältö ja aikataulus sekä luoda pohja kaksiraiteiselle ja nelikaistaiselle Suomelle pidemmällä aikavälillä. SDP:n mielestä perusväylänpito tulee rahoittaa suoraan budjettirahoituksesta, mutta myös muihin rahoitusratkaisuihin tulee suhtautua avoimesti tapauskohtaisesti. Tarvitaan toimivia ja kokonaistaloudellisia hankeyhtiömalleja uusille välttämättömille hankkeille ja näiden vaatimat muutokset lainsäädäntöön sekä kehysbudjettiin huomioidaan. SDP on valmis tulevalle vaalikaudella panostamaan raideliikenteeseen, koska nopeat raideliikenneyhteydet ovat avainasemassa työssäkäyntialueiden laajentamisessa ympäri Suomen.

Väyläverkkomme ovat kärsineet asetettuihin tavoitteisiin nähden jo kauan alirahoituksesta. Korjausvelkaa on kertynyt olemassa olevalle verkolle noin 2,5 miljardia. Eri parlamentaariset työryhmät, korjausvelkaryhmä vuonna 2014 ja viimeksi liikenneverkko-työryhmä vuonna 2018 pääsi yhteisymmärryksen perusväylänpidon rahoituksen lisäämisestä vuosittain pitkäjänteisesti 300 miljoonaa euroa noin 1 miljardin euron perusväylänpidon määrärahasoon. Tämän vaikutuksesta korjausvelan olisi laskettava 12 vuoden suunnitelmakaudella.

Parlamentarisesti saavutettu tahtotila yli hallituskausien menevästä 12-vuotisesta suunnitelmasta on tärkeä, jotta pääsemme poukkoilevasta väyläpolitiikasta. Pitkäjänteinen näkemys yhdistettynä erilaisten hankeyhtiöiden harkittuun käyttöön sekä parempaan edunvalvontaan EU-rahoituksessa maksimoivat resurssien käytön tehokkuuden.¹⁹

5. Luottamuksen ja tasa-arvoisten työmarkkinoiden Suomi

SDP:n tavoitteena on maailman paras työelämä, jossa työskentelevät pääsevät kehittämään osaamistaan ja voivat luottaa toimeentuloonsa. Sellainen työelämä on oikeudenmukainen ja reilu. Se kunnioittaa naisten ja miesten tasa-arvoa työssä. Maailman parhaassa työelämässä jokainen työntekijä voi tulla palkallaan toimeen. Työelämässä tulee olla paikkoja myös niille, jotka voivat antaa vain osan täydestä työpanoksesta.²⁰

SDP haluaa palauttaa luottamuksen työmarkkinoille ja aidon sekä avoimen kolmikantaisen työelämään liittyvien asioiden, työlainsäädännön ja sosiaaliturvan valmistelun. SDP tukee suomalaista sopimusyhteiskuntaa. Keskeistä on parantaa työelämän hyvinvointia, vahvistaa työelämän tasa-arvoa ja työntekijöiden osallistumismahdollisuuksia sekä parantaa työmarkkinoilla heikoimmassa asemassa olevien asemaa.

- a. Miten kehittäisitte työelämää ja sen sääntelyä yhteistyössä työelämän osapuolten kanssa? Hyväksyttekö työelämän vähimmäisehtojen sääntelyn nykyiseltä pohjalta?

Työelämän muutoksesta teknologioiden, digitalisaation ja robotisaation seurauksena on puhuttu paljon. Suomen väestön ikääntyessä työllisyysastetta pitää pystyä nostamaan ja työn tuottavuutta parantamaan. Suomalaisten työurien tulee olla nykyistä pidempiä. Mitään edellä kuvatusta ei ole mahdollista toteuttaa, ellei työelämän laatua kyetä parantamaan. Tämä edellyttää sitä, että työntekijöiden työhyvinvoinnista ja jaksamisesta huolehditaan.

¹⁸ Kasvupolku 2030 -ohjelma

¹⁹ Tulevaisuuslinja

²⁰ Tulevaisuuslinja

Kilpailukyvyyn parantaminen ei tarkoita SDP:lle työehtojen heikentämistä. Sen sijaan tarvitaan poikkihallinnollinen kehittämisote, jossa mukana ovat: koulutus ja osaaminen, tuotekehitys ja investoinnit sekä työllistämiseen tähtäävät palvelut. Näillä eväillä on kestäväällä tavalla mahdollista saavuttaa 75% työllisyysaste.

Työmarkkinajärjestelmää on kehitettävä tasapainoisesti. Olennaisimmat asiat työmarkkinaosapuolten välillä ovat tulonmuodostus ja työsuhteen ehdoista sopiminen kulloisenkin sopimusjärjestelmän kautta. Työmarkkinaosapuolilla on Suomessa pitkä historia erilaisten tasapainotilojen etsimisessä suomalaisen yhteiskunnan parhaaksi, joka puolestaan on tähänmyös yhteiskuntarauhan säilyttämiseen ja kehittämiseen. Hallitus voi tukea kehitystä omalla finanssipolitiikallaan. Keskeistä on pitkäjänteinen ja tasainen kehitys, joka hyödyttää kaikki osapuolia.

Työelämäasioissa SDP painottaa kaikkein heikoimmassa asemassa olevien tilanteen parantamista. Työelämän hyvinvoinnin ja tasa-arvon edistäminen, alustatyöntekijöiden aseman selkeyttäminen sekä irtisanottavien työntekijöiden työllistymisen ja toimeentulon turvaaminen ovat SDP:n painopisteitä.

Rakennetyöttömyyden purkamisessa on oleellista uudistaa sosiaaliturvaa ja kehittää aktiivisia työvoimapalveluita: kyse on mm. työnvälityksen tehokkuudesta, osaavan työvoiman saannin turvaamisesta ja koulutuksesta, kuntoutuksesta ja sosiaali- ja terveyspalvelujen kytkemisestä työvoimapalveluihin. Kunnilla tulee olla tässä yhteistyössä merkittävä rooli.

Työllistämisen taloudellisia tukia tulee kehittää niin yritystasolla kuin työttömän yksilön palkkatuen tasolla työllistämisseteli-mallilla. Lisäksi on kehitettävä välityömarkkinoita ja yhteiskunnallista yrittäjyyttä.

SDP tukee yleissitovuuteen perustuvaa työehtosopimusjärjestelmää. Työpaikoilla on lisättävä luottamusta ja yhdessä tekemistä. SDP kannattaa paikallista sopimista, joka pohjautuu molempien osapuolien luottamukseen ja tasapainoiseen neuvotteluasemaan. Esimerkiksi yhteistoimintalakia ja työ sopimuslakia uudistamalla voidaan luoda mielekäs, turvallinen ja tuottava työelämä.

b. Miten uudistaisitte perhevapaita?

Perhevapaaudistuksen tavoitteena tulee olla, että vanhempien hoivavastuu jakautuu nykyistä tasaisemmin, yhdenvertaisuus perhevapaajärjestelmässä sekä työelämässä vahvistuu, ja perheille annetaan nykyistä joustavimmat mahdollisuudet työ- ja perhe-elämän yhteensovittamiseen.

SDP haluaa parantaa lapsen elämän alkuvaiheessa perheelle tarjottavaa tukea. Pitkän aikavälin tavoitteena tulee olla 16 kuukauden mittainen ansiosidonnainen vanhempainraha. Ensi vaiheessa vanhempainvapaa tulee pidentää vuoden pituiseksi 3+3+6-mallilla: molemmilla vanhemmilla olisi kolmen kuukauden kiintiöt, joita ei voisi siirtää toiselle vanhemmalle, ja kuusi kuukautta olisi yhteisesti jaettavissa. Lisäksi äidille taataan lähtökohtaisesti ennen syntymää 28 päivän ansiosidonnainen vapaa, joka voi alkaa yksilöllisen tilanteen mukaisesti.

Uudistuksessa täytyy huolehtia siitä, että erilaisilla perheillä on yhdenvertaiset oikeudet perhevapaisiin. Lähtökohtana tulee olla lapsikohtainen ajattelu, jossa yksinhuoltajaperheet, sateenkaari perheet sekä adoptio perheet on huomioitu. Yksinhuoltajan tulee voida käyttää kaikki vapaajaksot.

Ansiosidonnaisen vapaavuoden lisäksi perhe saisi käyttöönsä vanhempainvapaavuoden, jonka ajalta maksetaan vähimmäismääräisen vanhempainpäivärahan suuruista (n. 700e) euromääräistä vanhempainrahaa. Etuutta ei maksettaisi siltä ajalta, kun lapsi on kokopäivähoidossa. Etuutta voisi käyttää mahdollisimman joustavasti: se olisi puolitettavissa ja jaettavissa eri pituisille jaksoille siten, että perhe voisi esimerkiksi nostaa tukea täysimääräisenä 12 kuukauden ajan, tai puolitetuna 24 kuukauden ajan. Ansiosidonnaista päivärahaa voisi myös siirtää käytettäväksi esim. euromääräisen vanhempainrahan jälkeen tai sen jaksosen välillä.

Näillä keinoilla annetaan perheille mahdollisuus hoitaa lasta kotona nykyistä pidempään korkeammalla tuella, ja toisaalta tuetaan joustavaa paluuta työelämään ja esimerkiksi osa-aikaisiin töihin.

c. Mitkä ovat keskeiset keinonne miesten ja naisten välisen palkkatasa-arvon toteuttamiseksi?

Naisten ja miesten väliset palkkaerot Suomen koko työmarkkinoilla ovat noin 16 prosenttia kun tarkastellaan keskimäärin säännöllisen työajan perusteella maksettuja palkkoja. Tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018

pitää sisällään useita suosituksia, joiden pohjalta palkka-tasa-arvoa ja muita tasa-arvoa edistäviä toimia voidaan kehittää.

Palkkatasa-arvon edistämiseksi tarvitaan edelleen samapalkkaohjelma yhteistyössä työmarkkinaosapuolten kanssa. Ohjelman on oltava aiempia hallituskausia kunnianhimoisempi ja vaikuttavampi.

Perusteettomat palkkaerot naisten ja miesten välillä on sanktioitava tiukemmin ja palkka-avoimuutta on edistettävä palkkasyrjinnän ehkäisemiseksi. Lisäksi tasa-arvolaki on arvioitava palkkatasa-arvon näkökulmasta.

6. Kestävän talouden Suomi

SDP:n talouspolitiikan perustana on ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä, työllistävä kasvu, ja päämääränä hyvinvointi. Talouspolitiikan on luotava uskoa ja turvallista näkymää tulevaan kaikille. Ilmastonmuutoksen torjunta ja eriarvoisuuden vähentäminen ovat myös talouspoliittisen päätöksenteon ytimessä.

Taloukasvu perustuu ennen kaikkea tuottavuuden kasvuun, joka puolestaan perustuu erityisesti osaamiseen ja innovaatioihin.

Vakaa talous- ja työllisyyskehitys edellyttää talous- ja työmarkkinapolitiikan koordinaatiota ja luottamukseen perustuvaa yhteistyötä hallituksen ja työelämän osapuolten välillä.

a. Millä keinoilla varmistaisitte työllisyysasteen kasvun selvästi yli 75 prosenttiin 2020-luvun aikana?

Yhteiskunnan eheys, eriarvoisuuden vähentäminen ja julkisen talouden turvaaminen edellyttävät, että työllisyysaste nousee selvästi yli 75 prosenttiin 2020-luvun aikana. Tässä tarkoitetaan vakiintuneen käytännön mukaisesti työllisyysastetta 15-64-vuotiaiden ikäryhmässä, mikä ei ole nykyaikana paras mahdollinen tarkasteltava ikäryhmä. Työurien pidentyessä on tärkeää tarkastella työllisyyden kehitystä myös tätä vanhemmissa ikäluokissa. Samalla on huomioitava, että alle 20-vuotiaiden ikäryhmissä työllisyys on syystäkin alhaista, koska pääasiallinen toiminta on useimmiten opiskelu.

Työllisyyden kehityksen arvioinnissa on työllisyysasteen ohella tärkeä hyödyntää myös muita mittareita, kuten tehtyjen työtuntien määrää ja työsuhteiden tyyppiä ja niiden laatua.

Tavoite on entistä vaativampi ja edellyttää useita toimia. Työllisyyden kasvun suurin potentiaali on pelkän perusasteen koulutuksen varassa olevien, pitkäaikaistyöttömien, nuorten ikäryhmien, osatyökykyisten, nuorten naisten ja ikääntyneiden kohdalla. Se tarkoittaa erityisesti nykyistä huomattavasti aktiivisempaa työvoimapolitiikkaa ja läpi elämän jatkuvaa osaamisen kehittämistä. Lisäksi tarvitaan työvoiman tarjontaa vahvistavia toimia. Tärkeä rooli on myös aktiivisella kilpailu- ja elinkeinopolitiikalla.

Aktiivisen työvoimapolitiikan kehittämisessä on varmistettava, että työnhakija saa sopivaa palvelua oikea-aikaisesti, yksilölliset tarpeet huomioiden. Se edellyttää nykyistä suurempia resursseja. Palkkatuen käyttöä on lisättävä huomattavasti ottamalla käyttöön työllistymiseteli ja karsimalla tuen käyttöön liittyvää byrokratiaa ja epävarmuutta merkittävästi.

Pidemmällä aikavälillä työllisyys riippuu ennen kaikkea osaamisesta. Siksi koulutustasoa on nostettava, ensinnäkin varmistamalla toisen asteen koulutus koko ikäluokalle, toiseksi lisäämällä korkeakoulutettujen osuutta ikäluokasta ja kolmanneksi varmistamalla osaamisen kehittämisen jatkuminen läpi elämän. Seuraavalla vaalikaudella vuoden 2017 eläkeuudistus nostaa työllisyyttä vanhemmissa ikäryhmissä.

Sosiaaliturvaa on uudistettava tavoitteena työllisyyden vahvistaminen ja eriarvoisuuden vähentäminen. Erityinen huomio on kiinnitettävä byrokratialoukkujen purkamiseen ja osatyökykyisten ihmisten ja vammaisten työllistymismahdollisuuksien parantamiseen.

Varhaiskasvatusuudistus (ml. maksujen alentaminen) ja perhevapaaudistus on toteutettava perheiden ehdolla niin, että ne lisäävät tasa-arvoa työmarkkinoilla ja vahvistavat työllisyyden kasvun edellytyksiä.

Työn kysynnän ja työntekijöiden nykyistä parempi ammatillinen ja alueellinen kohtaaminen edellyttää myös nykyistä parempaa työvoiman liikkuvuutta. Siinä tärkeimmät keinot ovat asumisen kustannusten pitäminen kohtuullisena ja työssäkäyntialueiden ja pendelöinnin laajentaminen etenkin raideliikenneinvestoinnein.

Työllisyyttä vahvistavat uudistukset on toteutettava tavoilla, jotka lisäävät luottamusta ja osallisuutta ja vähentävät ihmisten epävarmuutta työstä ja toimeentulosta.

Hyvän työllisyyskehityksen varmistaminen kaikissa suhdannetilanteissa edellyttää aktiivista, vastasyklistä finanssipolitiikkaa. Aktiivinen työvoimapolitiikka tulee mitoittaa suhdannetilanteen edellyttämällä tavalla, koska työllisyyden kehitys riippuu lyhyellä aikavälillä vahvasti suhdanteista. Samalla viennin pohjaa tulee laajentaa.²¹

b. Kuvatkaa tekijät, joilla julkisen talouden kestävyys turvataan erityisesti väestökehitys huomioon ottaen.

Keskeiset julkisen talouden kestävyteen vaikuttavat tekijät ovat talouden ja työllisyyden kasvu, julkisen sektorin ja Suomen talouden ulkoinen velkaantuminen sekä julkisen sektorin tulojen ja menojen kehitys. Nämä kaikki on huomioitava, kun kestävyyttä vahvistetaan.

Väestön ikääntyminen ja sitä seuraava hoito- ja hoivamenojen kasvu luovat painetta julkiseen talouteen tulevina vuosikymmeninä. Tehokkain keino julkisen talouden kestävyuden turvaamiseksi on korkea työllisyys. Työllisyyden on nouseva tavalla, joka vahvistaa julkista taloutta, mikä on huomioitava myös työllisyyskeinoista päätettäessä. Yhden prosenttiyksikön nousu työllisyysasteessa vahvistaa enimmillään julkista taloutta noin miljardilla eurolla. Keinoja on kuvattu edellä.

Julkisen sektorin rakenteita on uudistettava niin, että kustannusten kasvua voidaan hallita nykyistä paremmin kuitenkin niin, että palvelujen laatu ja taso eivät kärsi. Tulevalla vaalikaudella tärkein uudistus on sote-uudistus, jonka periaatteet on kuvattu jäljempänä.

Pitkän aikavälin kestävyuden vahvistaminen edellyttää myös investointeja, jotka vahvistavat osaamista ja yhä useamman työikäisen osallistumista työmarkkinoille ja ennaltaehkäisevät ongelmien korjaamisesta aiheutuvia kustannuksia. Koko työllisyyspotentiaali on saatava käyttöön.²²

7. Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi

Suomalaisten elintaso, elämänlaatu ja elämäntavat ovat parantuneet tasaisesti, mikä on osoitus pohjoismaisen hyvinvointimallin menestyksestä. Sen peruspilarit ovat kaikille suunnatut riittävät palvelut ja riittävä sosiaaliturva sekä yhteisvastuullinen rahoitus. Hyvinvointi ei kuitenkaan ole koskaan koskettanut kaikkia. Osa suomalaisista on jäänyt hyvinvoinnin katveeseen. Universaalien palveluiden lisäksi tarvitaan täsmätukea haavoittuvimmassa asemassa oleville.

Vuonna 2015 köyhyys- tai syrjäytymisriski kosketti Suomessa noin 896 000 henkilöä, eli 16,4 prosenttia väestöstä. Pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvia henkilöitä (tulot alle 60 % mediaanista) oli 623 000 vuonna 2016. Kokonaan perusturvan varassa elävien ihmisten määrä on kasvanut viime vuosina. Vuonna 2016 heitä oli noin 250 000 henkeä (4,7 % suomalaisista). Määrä on lisääntynyt lähes 55 000:lla vuodesta 2010.

SDP:n tavoitteena on yhteiskunta, jossa on luottamusta niin ihmisten kuin yhteiskunnan eri toimijoiden välillä ja jossa luotetaan yhteiskunnan instituutioihin. Välittävässä yhteiskunnassa kaikilla sen jäsenillä on luottamusta myös tulevaan. Tämä edellyttää riittävää tulojen tasausta ja sosiaaliturvaa ja sitä, että yhteiskunnan palvelut toimivat ja niitä on saatavissa oikea-aikaisesti.²³

²¹ Tulevaisuuslinja

²² Talouspoliittisen työryhmän taustamuistio

²³ Tulevaisuuslinja

- a. Miten vahvistaisitte hyvinvointiyhteiskunnan palveluita ja ihmisten toimeentulon turvaavia etuuksia? Kuvatkaa erityisesti keinonne, joilla vahvistatte ikääntyvien ihmisten palveluita ja toimeentuloa. Mitkä ovat keinonne lapsiperheköyhyyden vähentämiseksi?

Sosiaaliturvan kokonaisuus kannustaa ihmistä aktiivisuuteen, mutta antaa riittävän tuen ja turvan ongelmatilanteissa, ja tarvittaessa kohdennettua tukea haavoittuvimmassa asemassa oleville ihmisille. Tulevalla vaalikaudella on sujuvoitettava työtulojen, verotuksen ja sosiaaliturvan yhteensovitusta erityisesti pieni- ja keskituloisilla, purettava byrokratia- ja kannustinloukkuja sekä parannettava osatyökykyisten ihmisten työllistymismahdollisuuksien. Erityisesti työttömän perusturvan taso on heikentynyt indeksileikkausten ja aktiivimallista johtuvien etuuksien alentamisen seurauksena. Haluamme perua epäoikeudenmukaisen aktiivimallin leikkurin ja varmistaa, että jatkossa kansaneläkeindeksiin sidottujen etuuksien indeksitarkistukset tehdään lainsäädännön mukaisesti.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kehittämisen painopiste on peruspalveluiden vahvistamisessa sekä siinä, että palvelutarpeisiin vastataan kokonaisvaltaisesti ja oikea-aikaisesti. Haluamme toteuttaa terveydenhuollon hoitotakuun, jossa jokaiselle suomalaiselle luvataan pääsy kiireettömään hoitoon terveyskeskuksissa viikon kuluessa. Tavoitteenamme on lisätä 1000 lääkärin tai hoitajan -tehtävää peruspalveluihin hoitotakuun toteuttamiseksi. Tavoitteenamme on terveyskeskuslääkärin ja -hoitajan vastaanoton muuttaminen maksuttomaksi.

Inhimillisesti kestävä vanhustenhoito edellyttää riittävä määrä henkilöstöä. Vanhuspalveluiden laatua tulee lisäksi parantaa uusia toimintatapoja ja henkilöstön osaamista kehittämällä. Kehittämistyössä on huomioitava muistisairaiden vanhusten määrän kasvu, kuntouttava toimintaote sekä hyvinvointia ja terveyttä edistävä toiminta. Tuemme kotihoidon kehittämistä, mutta katsomme että palveluasumisen määrään ja laatuun tarvitaan panostuksia. Kannattamme monipuolista palvelutuotantoa vanhusten asumispalveluissa, mutta palveluiden laadun valvontaa tulee tehostaa. Asumispalveluiden maksujen perusteiden on oltava yhdenmukaiset ja selkeät. Tavoitteenamme on nostaa pienituloisten, alle 1400 euroa kuukaudessa eläkettä saavien tuloja pidemmällä aikavälillä sadalla eurolla. Etuuksien indeksitarkistukset tulee tehdä lainsäädännön mukaisesti.

Haluamme, että vanhuspalvelulakiin lisätään henkilöstön vähimmäismitoitusta koskeva säädös, jonka ehdottomana lähtökohtana ovat asiakkaat tarpeineen. Henkilöstömitoituksen tulee olla tehostetussa ympärivuorokautisessa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa kuitenkin vähintään 0,7 täysiaikaista työntekijää palveluja saavaa iäkästä henkilöä kohti.

Omaishoidon kehittämistyötä on jatkettava niin, että omaiset saavat riittävästi tarvitsemaansa tukea. Sijaishoidon muotoja kehitetään, jotta omaishoitajien arkea voidaan helpottaa.

Mielenterveyden parantaminen tarvitsee oman kansallisen ohjelmansa. SDP kannattaa psykoterapiatakuuta, jonka myötä hoitoon pääsy taattaisiin kuukauden sisällä hoidon tarpeen tunnistamisesta. Päihdepalveluiden saatavuutta on parannettava. Varhainen puuttuminen, matalan kynnyksen palvelut ja päihdekuntoutuksen resurssit on turvattava.

Lääkkeiden ja terveydenhoidon rahoitusta on kehitettävä mahdollistamaan yhä yksilöllisempi hoito. Haluamme kohtuullistaa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja yhtenäisellä, kohtuulliselle tasolle lasketulla maksukatolla.

Lapsiköyhyys koskettaa Suomessa noin 110 000 lasta. Köyhyyden periytyminen ja ylisukupolvinen syrjäytyminen on katkaistava. Tarvitsemme erityisiä satsauksia lastensuojeluun, henkilöstön riittävyyteen ja kehittämiseen lastensuojelun laadun ja oikea-aikaisen saatavuuden parantamiseksi. Lapsiköyhyys on yleisintä yksinhuoltajaperheissä sekä perheissä, joissa lapset ovat alle kolmivuotiaita. Näiden perheiden tilanteen parantaminen vaatii toimia, esimerkiksi kotipalveluiden räätälöintiä tukemaan perheiden jaksamista sekä työn ja perhe-elämän yhteensovittamista. Haluamme kiinnittää erityistä huomiota varhaisen lapsuuden aikaisiin palveluihin, kuten neuvolatyöhön ja varhaiskasvatukseen.²⁴

²⁴ Tulevaisuuslinja

- b. Miten rahoittaisitte edellisessä kohdassa kuvaamanne toimenpiteet? Kuvatkaa keinonne konkreettisesti.

Me katsomme, että panostukset ihmisten korkeampaan osallisuuteen ja hyvinvointiin eivät ole vain kuluerä, vaan kyse on investoinneista, jotka kannattaa tehdä. Oikea-aikaisen tuen vaihtoehtoiset kustannukset ovat usein korkeat.

SDP rahoittaisi hyvinvointipalvelujen ja sosiaaliturvan ensisijaisesti verotuksella. Lisäverotulot kerättäisiin pääosin veropohjan aukkoja tiivistämällä ja veropohjaa laajentamalla siten, että verotuksen painopiste siirtyy omistamisen sekä ilmastoa ja ympäristöä rasittavan toiminnan verotukseen. SDP toteuttaisi verouudistukset oikeudenmukaisesti siten, että tulo- ja varallisuuseroja kavennetaan.

Pieni- ja keskituloisten palkansaajien, yrittäjien ja eläkeläisten ansiotuloverotusta kevennetään mahdollisuuksien mukaan. Veroja kohdistetaan maksukykyisimpiin säilyttämällä suurituloisimpien solidaarisuusvero ja kiristämällä suurten perintöjen sekä lahjojen verotusta veropohjaa tiivistäen.

SDP tiivistäisi veropohjaa siten, että kevyesti verotettuja tai verosta vapautettuja varoja ja niiden tuottoja siirretään normaalin verotuksen piiriin, jotta eri sijoitusmuotojen neutraalius sekä tulonmuunnon epäkohdat otetaan nykyistä paremmin huomioon. Verosta vapautettujen yhteisöjen, kuten ulkomaisten rahastojen Suomesta saamiin osinkotuloihin kohdistettaisiin maltillinen lähdevero Saksan tapaan. Listaamattomien osakeyhtiöiden osinkojen verotus uudistetaan valtiovarainministeriön selvitysten pohjalta ja suurituloisia hyödyttänyt yrittäjävähennys korvattaisiin pienituloisia yrittäjiä auttavilla toimilla.

SDP toteuttaisi myös kaivosveron osana kaivosalan sääntelyn uudistamista, jollainen on käytössä kaikissa muissa merkittävässä kaivosmaissa. Sillä varaudutaan osaltaan kaivostoiminnasta yhteiskunnalle aiheutuviin riskeihin ja varmistetaan, että paikallisyhteisöt saavat yritysten hyödynnettäväksi annettavasta kansallisomaisuudesta korvauksen.

Aggressiiviseen verosuunnitteluun, veronkiertoon ja harmaaseen talouteen puuttuminen ovat keskeinen osa veropohjan tiivistämistä. Niihin vastataan kattavalla toimenpideohjelmalla. Esimerkiksi korkovähennysrajoituksen niin kutsuttu tasevapautus ja muut monikansallisten yritysten verosuunnittelussa käyttämät aukot poistetaan. Verotulot kasvavat myös, kun EU:n ulkopuolelta tuodut pikkutavarat saatetaan kattavasti arvonlisäveron piiriin.²⁵

- c. Mitkä eriarvoisuustekijät suomalaisessa yhteiskunnassa tunnistatte ja miten vähentäisitte eriarvoisuutta?

Eriarvoisuustekijöitä on tunnistettu ohjelmatyömme useissa eri kohdissa. Kyse on tuloeroja laajemmasta käsitteestä, joka kattaa mm. erot osallisuudessa, hyvinvoinnissa ja terveydessä. Palveluihin pääsyssä on sosioekonomisia, alueellisia ja ihmisen taustoista johtuvia eroja. Katsomme, että universaalien palveluiden lisäksi tarvitaan täsmätukea haavoittuvimmassa asemassa oleville. Erilaisista lähtökohdista johtuvia eroja tasa-arvon toteutumisessa tulee tasata. Oikeilla veroratkaisuilla voidaan edistää kansanterveyttä, tasata tuloeroja sekä tasapainottaa valtiontaloutta. Sosiaaliturvaa on uudistettava tavoitteena työllisyyden vahvistaminen ja eriarvoisuuden vähentäminen.

Ihmisoikeuksien ja ihmisten välisen yhdenvertaisuuden vahvistaminen ovat tärkeitä tavoitteita tasa-arvoisemman yhteiskunnan rakentamisessa. Jokaisella on oltava oikeus elää, toimia ja toteuttaa unelmiaan taustasta, sukupuolesta tai esimerkiksi seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta. Epätasa-arvoon, syrjintään ja ihmisoikeuksien loukkauksiin on puututtava määrätietoisesti ja yhteiskuntaa rakennettava siten, että jokainen voi kokea osallisuutta, arvokkuutta ja turvallisuutta omassa elämässään yhdessä muiden kanssa. SDP haluaa edistää ihmisoikeuksien toteutumista, on kyse sitten vammaisten perusoikeuksien toteutumisesta, pari- ja lähisuhdeväkivallan torjumisesta, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksien parantamisesta tai lasten oikeuksien vahvistamisesta.

Maahan muuttavien ulkomaalaisten kotoutumista on tuettava nykyistä tehokkaammin ja suunnitelmallisemmin. Jokaiselle kotoutumisen piirissä olevalle maahanmuuttajalle tulee luoda yksilöllinen kotouttamissuunnitelma. Varsinkin EU:n ulkopuolelta tulleiden maahanmuuttajataustaisten naisten työllisyysastetta on pystyttävä nostamaan. Työllistyminen tukee samalla naisten kotouttamista.

²⁵ SDP:n vero-ohjelma

Suomalaisten mielestä yksi suurimmista turvallisuusuhista on yhteiskunnallisen eriarvoistumisen kasvu. Eriarvoisessa yhteiskunnassa ihmiset eivät enää keskustele toistensa kanssa, vaan toistensa ohi. Äänestysaktiivisuudessa sosioekonominen asema ja koulutustausta ovat aivan keskeisiä tekijöitä. Tietoyhteiskunta on avannut uusia osallistumisen mahdollisuuksia, mutta ennen kaikkea niille, jotka jo entuudestaan ovat aktiivisia yhteiskunnassa. Haluamme turvata kansalaisjärjestöjen toimintaedellytykset, sekä uudistaa, selkeyttää ja yhdenmukaistaa järjestöjen avustuskäytäntöjä. Lasten ja nuorten valmiuksia vaikuttaa omaan lähiympäristöön ja yhteiskunnalliseen päätöksentekoon on vahvistettava.²⁶

8. Osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomi

Kaikilla mittareilla mitattuna – esim. TKI-panokset, varhaiskasvatuksen osallistumisaste, vailla toisen asteen tutkintoa olevien nuorten määrä, korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus - Suomen nykytilanne on huolestuttava. Olemme pudonneet kansainvälisessä vertailuasemassa.

Sdp:n lähtökohta on, että Suomen menestys ja globaali rooli rakentuvat koulutuksen, tutkimuksen ja uusien innovaatioiden varaan. Se on tärkeää paitsi Suomelle itselleen, myös siksi että kestävän kehityksen yhteiskuntien rakentamisen kannalta osaaminen on aivan keskiössä. SDP haluaa nostaa kaikkien suomalaisten osaamistasoa, parantaa koulutuksen tasa-arvoa ja rakentaa yhteiskuntaa, jossa jatkuva oppiminen on aidosti mahdollista kaikille.

On kyse sekä suomalaisen yhteiskunnan kauneimmasta lupauksesta että kilpailukyvyistä. Kaunein lupauksemme on ollut, että ihmisestä voi taustasta riippumatta tulla mitä tahansa. Lupaus horjuu. Kilpailukyvyssä olemme luottaneet vahvoihin instituutioihin ja luoviin & osaaviin ihmisiin, kaikkien täysimääräisen potentiaalin hyödyntämiseen. Viime vuosina kilpailukykyimme vaalimisen fokus on kuitenkin ollut enemmän kustannuskilpailukyvyssä kuin pitkäjänteisissä tutkimukseen perustuvissa investoinneissa osaamiseen, sivistykseen ja tutkimukseen.

- a. Tunnistattekko, että kestävän talouskasvun perustan vahvistamiseksi on tehtävä investointeja koulutukseen, tutkimukseen, innovaatioihin sekä infrastruktuuriin? Kuvatkaa konkreettiset keinonne.

Kyllä.

Toimiva hyvinvointivaltio, koulutus, julkiset palvelut ja TKI-investoinnit ovat taloudellisen menestyksen perusta. Tarvitsemme tulevaisuusinvestointeja, jotka vahvistavat talouden ja työllisyyden kasvun edellytyksiä sekä julkisen talouden kestävyttä pitkällä aikavälillä. Tarvitsemme tieteen kunnianpalautuksen.

Tilannekuva huomioiden tarvitaan merkittävä kurssinmuutos ja tutkimukseen ja tietoon perustuva Osaamispolkutiekartta kohti 2030-luvun Suomea. Sdp pitää tärkeänä kokonaisvaltaista esitystä siitä, miten suomalaista osaamista vahvistetaan hoitamalla koko koulutusketjua niin, että lähtökohtina ovat sivistys ja koulutus yhteiskunnan perustuksena, saumattomat koulutuspolut, yhdenvertaiset koulutusmahdollisuudet, globaalisti houkutteleva TKI-ympäristö, koulutuksen ja tieteen kunnianhimoisten tavoitteiden resursointi sekä tulevaisuuden muutosturva. Kunkin osa-alueen keinot on kuvattu tarkemmin Sdp:n tulevaisuuslinja-asiakirjassa.

Suomessa panostukset innovaatiiovetoiseen kasvuun ovat olleet pitkään riittämättömiä. Kehitys pitää kääntää pysyvästi, jos Suomen vielä halutaan olevan muutakin kuin alihankintatalous. SDP:n mielestä tutkimuksen, tuotekehityksen ja innovaatioiden kokonaisrahoituksen osalta on otettava kunnianhimoinen ja pidempiaikainen tavoite, joka luo uskoa siihen, että Suomi on hyvä yhteiskunta tutkimuksen tekemiseen. Yleisesti jaettu näkemys siitä, että TKI-toimintaa tulisi olla 4 prosenttia BKT:sta vuonna 2030 on hyvä, mutta se vaatii kunnianhimoisia toimenpiteitä toteutuakseen. Samassa yhteydessä TKI-toiminnan hallinto tulee uudistaa, kuten OECD omassa Suomen innovaatiotoiminnan maaraportissaan suosittaa.

²⁶ Tulevaisuuslinja

Julkisten panostusten avulla on mahdollista luoda vipuvoimaa siihen, että se kannustaa yksityistä sektoria panostamaan TKI-toimintaan. Innovaatiotoiminnan tulokset eivät useimmiten synny nopeasti, joten sitä ohjaavan politiikan tulee olla pitkäjänteistä. Julkista TKI-rahoitusta tulee kasvattaa johdonmukaisesti, ja tukea toimintamalleja, joiden avulla Suomen osuutta Euroopan unionin TKI-rahoituksesta voidaan kasvattaa.

- b. Tunnistatteko tarpeen, että koko ikäluokan tulisi suorittaa vähintään toisen asteen tutkinto? Kuvatkaa keinonne tähän pääsemiseksi.

Kyllä.

SDP:n tavoitteena on, että jokainen nuori suorittaa vähintään toisen asteen tutkinnon. Esitämme oppivelvollisuuden laajentamista kattamaan toinen aste ja samalla toisen asteen maksuttomuutta. Tätä keinoa tukee talouspolitiikan arviointineuvoston tutkimustaustatyö. Pidemmällä aikavälillä uudistus maksaa itsensä takaisin korkeampana työllisyysasteena, pidempinä työurina, verotuottoina sekä pienempinä syrjäytymisen ehkäisyn kuluina.

Oppivelvollisuuden laajentaminen on iso rakenteellinen uudistus, jonka valmistelun yhteydessä on pohdittava laaja toimenpidekokonaisuus peruskoulun ja toisen asteen nivelvaiheeseen hyödyntäen esimerkiksi nuorisotakuun myötä syntyneitä osaamista. Samassa yhteydessä peruskoulun ja toisen asteen koulutuksen sisältöjä ja rakenteita tulee kehittää.

Pelkkä oppivelvollisuuden laajennus ei riitä. Osa peruskoulussa olevissa ja peruskoulun päättävistä nuorista tarvitsee osaamisen ja motivaation puutteista tai haastavasta elämäntilanteesta johtuen tukea voidakseen jatkaa tutkintoon johtavaan koulutukseen toiselle asteelle. SDP painottaa moniammatillisen tuen ja ohjauksen kehittämistä, toisen asteen valmistavaa koulutusta sekä harrastustakuuta osana koulun kehittämistä.

- c. Miten varmistaisitte sen, että jokaisen oppiminen ja osaamisen kehittäminen jatkuu läpi työuran?

SDP esittää ihmislähtöistä jatkuvan oppimisen uudistusta, joka vastaa yksilöiden ja työmarkkinoiden tulevaisuuden osaamistarpeisiin. Uudistus tulee valmistella kolmikantaisesti. Omana kohderyhmänä on tunnistettava ne aikuiset, joilta puuttuu perusasteen jälkeinen koulutus tai joilla on puutteelliset perustaidot.

Osana jatkuvan oppimisen ja osaamisen kehittämisen uudistamisesta korostamme kustannuksien tunnistamista koulutuksen ja toimeentulon osalta, kattavia elinikäisen ohjauksen palveluja, monimuotoista koulutustarjontaa kaikilla koulutusasteilla ja systemaattista osaamisen tunnistamista ja tunnustamista.

SDP:n tavoitteena on, että jatkuvan oppimisen uudistuksen myötä jokainen suomalainen työikäinen voi päivittää osaamistaan muuttuvien työtehtävien tarpeita vastaavaksi. Osaamista kehittämällä parannetaan ihmisten edellytyksiä siirtyä työtehtävistä toiseen. Näin luodaan edellytykset joustavammille työmarkkinoille ja ennaltaehkäistään pitkittyviä työttömyysjaksoja.²⁷

- d. Miten edistäisitte kulttuurin asemaa Suomessa?

Sosialidemokraateille rikas kulttuurielämä tarkoittaa hyvää yhteiskuntaa ja henkisesti vahvoja yhteisöjä. Lisäksi luovilla aloilla on merkittävä elinkeinopotentiali. Kulttuuripolitiikassa korostamme kulttuurin kuuluvan kaikille. Palveluiden saavutettavuus, edullisuus ja moninaisuus ovat meille tärkeitä lähtökohtia, kuten taiteen vapauskin.

Kulttuurilla tulee olla riittävä rahoitus, joka painottaa saavutettavuutta ja kaikkien kulttuurillisia oikeuksia. Pitkän aikavälin tavoitteenamme on, että valtion budjetista vähintään yksi prosentti kohdennettaisiin kulttuurin rahoitukseen.

²⁷ Tulevaisuuslinja

Lisäksi esitämme rakenteellisina uudistuksina kulttuuritilojen käytön tehostamisohjelman käynnistämistä, taiteilijoiden rikkonaisen sosiaaliturvan uudistamista osana sotu-ratkaisua sekä hyvitysjärjestelmää, joka kompensoisi yksityisen kopioinnin aiheuttamia tulonmenetyksiä tekijöille.²⁸

9. Sosiaaliturvajärjestelmän kokonaisuudistus edellyttää useampia vaalikausia. Oletteko valmiita yhdistämään eri etuuksia ja hyväksymään yhtenäisen etuustason eri syyperusteilla siten, että uudistus lisää työllisyyttä, nostaa koulutustasoa, vähentää köyhyyttä ja eriarvoisuutta sekä parantaa osallisuutta?

Olemme valmiita yhdistämään etuuksia ja sitoutumaan sosiaaliturvan pitkäjänteiseen uudistamiseen. Uudistamisen lähtökohtina tulee olla kannustaminen työhön ja koulutukseen, osallisuuden lisääminen ja köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentäminen.

Tämä edellyttää, että palvelut ovat erottamaton osa myös uutta, yhdistettyä etuutta. Uudistuksella tulee vahvistaa ihmisten oikeutta palveluihin kaikissa elämäntilanteissa. Tämä tarkoittaa työvoimapalveluiden lisäksi myös muita hyvinvointia ja toimintakykyä edistäviä palveluita, mm. koulutusta, kuntoutusta ja aikuissosiaalityötä. Palveluiden vaikuttavuutta pitää voida mitata muutenkin kuin vain työllistymisen kautta. Palvelutarjonnan kehittämisessä voidaan hyödyntää kuntakokeiluja.

Sosiaaliturvan uudistuksessa tulee huolehtia siitä, että ihmisten viimesijainen toimeentulo ei heikenny nykyisestä. Uudistuksella tulisi myös selvästi pyrkiä viimesijaisen toimeentulotuen tarpeen vähenemiseen. Työttömyysturvan aktiivimallin leikkurista on luovuttava.

Uudistuksessa tulee lisäksi huomioida asumistuen merkityksellisyys osana sosiaaliturvaa. Asumistukijärjestelmä tulisi uudistaa siten, että se sopii yhdistettyyn sosiaaliturvaetuuteen eikä muodosta työllistymisen esteitä, mutta samanaikaisesti sen tulee mahdollistaa kohtuuhintainen asuminen kasvukeskuksissa.

Perusturvaetuuksien lisäksi yhtenäistämistä tulisi tehdä ansiosidonnaisten etuuksien kohdalla, yhtenäistämällä etuuksien perusteena olevaa tulokäsitettä, maksupäiviä, lapsikorotuksia sekä selkiyttämällä karenssipäiviä.

Sosiaaliturvan uudistus edellyttää perusteellista selvittämistä ja vaiheittaista toimeenpanoa, joka ulottuu useamman vaalikauden yli. Siksi on tärkeää, että myös sen valmistelu olisi laajapohjaista.

Sosiaaliturvan perustana on oltava työ sekä ihmisen oman aktiivisuuden, itsensä kehittämisen, kouluttautumisen ja työllistymisen tukeminen.

10. Esittäkää lähtökohtanne sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamiseksi.

SDP katsoo, että myös tulevaisuudessa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä ja tuotannon pääosasta vastaavat julkiset toimijat. Näin tärkeät hyvinvointipalvelut voidaan turvata ja kehittää julkisen ohjauksen ja demokraattisen päätöksenteon piirissä.

Yksityiset yritykset sekä kolmannen sektorin järjestöt ja muut toimijat täydentävät julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutuotantoa. Kattavien palveluiden järjestäminen edellyttää myös toimivia tukipalveluja. Näiden palvelujen järjestämisen synergiahyödyt tulevat tiiviistä integraatiosta muihin sote-palveluihin. Korjataan siis se, mikä järjestelmässä on rikki, ei rikota sitä mikä toimii.

SDP:n mallissa olennainen ero nykyiseen on, että vastuu palveluiden järjestämisestä ja tuottamisesta kootaan nykyistä merkittävästi vahvemmalle pohjalle, sote-kuntiin. Nämä uudet itsehallinnolliset alueet sijoittuisivat kuntien ja valtion väliin ja niiden toiminta voidaan säädellä kuntalakiä vastaavasti. Sote-kunnalle tulisi suorat vaalit ja vahva itsehallinnollinen oikeus päättää siitä, miten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut alueella tuotetaan. Sote-kunnalla on oltava mahdollisuus huomioida alueelliset erityispiirteet, kuten erikoissairaanhoidon näkökulmasta pitkät välimatkat ja kielellisten oikeuksien toteutuminen. Paitsi oma tuotanto, yksityinen ja kolmas sektori, palveluvalikossa voisi olla

²⁸ SDP:n kulttuuripoliittinen ohjelma

sote-alueen niin päättäessä myös kuntien tuottamia palveluita. Palveluiden alueellinen saatavuus on turvattava koko maassa arvioimalla uudelleen keskittämis- ja päivystysasetusten sisältöä.

Sote-kunnat saisivat verotusoikeuden, mikä vahvistaisi niiden aitoa itsehallintoa ja liikkumavaraa palveluiden järjestämiseksi. Lisäksi ne saavat valtionosuuksia ja voivat periä asiakasmaksuja. Jokainen sote-kunta kuuluisi myös yhteen viidestä erityisvastuualueesta, jotka vastaavat erityisen vaativan tason palveluiden järjestämisestä.

SDP kannattaa myös asiakkaiden valinnanvapauden lisäämistä. Haluamme lisätä hoitoa ja palveluita tarvitsevien ihmisten vaihtoehtoja. Se tulee tehdä hallitusti niin, ettei palveluiden rahoitus, ja sitä kautta laatu ja saatavuus, vaarannu. Sote-kunnilla tulee olla päätösvaltaa palveluiden tuotannosta ja valinnanvapauden lisäämisestä alueen ihmisten kannalta parhaalla tavalla. Kehitetään kansallisia laaturekistereitä palveluiden laadun ja vaikuttavuuden vertailun mahdollistamiseksi sekä otetaan käyttöön mittarit asiakkaiden kokeman laadun ja potilasturvallisuuden vertailulle.²⁹

SDP:n mielestä hallitusohjelmaneuvoittelussa tulee kirjata selkeät periaatteet sote-uudistukselle. Laajapohjaisella parlamentaarisella valmistelulla varmistetaan ratkaisun kestävyys ja valmistelun jatkuvuus yli vaalikausien. SDP:n mielestä valmistelu tulee toteuttaa siten, että valmisteluun varataan riittävät virkaresurssit ja siihen osallistetaan maan paras sote-asiiantuntemus. Valmistelussa tulee edetä vaiheittain, hallittavan kokoinen kokonaisuus kerrallaan, etukäteen lukkoon lyötyjä tiukkoja aikatauluja välttäen ja perustuslainmukaisuudesta huolehtien.³⁰

11. Oletteko valmiita osallistumaan sosialidemokraattien johtamaan enemmistöhallitukseen, ja onko teillä osallistumisellenne mahdollisia kynnyskysymyksiä?

Kyllä.

²⁹ Tulevaisuuslinja

³⁰ SDP:n sote-malli pressi; <https://drive.google.com/file/d/1O5Tev1eIHN006llrTA3PqM52TydtgEAR/view>